

Ekklesia Breda 6 oktober 2019 – thema: getuigenissen – gelezen Filippenzen 2,1-8
Toespraak Bram Hommel, broeder van Huijbergen – ‘Krenten uit de pap’

Toen Franck me vroeg hier een getuigenis te geven heb ik vrij spontaan toegestemd. Maar omdat een getuigenis verwacht wordt in overeenstemming met de werkelijkheid te zijn, wil ik er bij voorbaat op wijzen dat wat u te horen krijgt eigenlijk niet veel meer is dan een aantal krenten uit de pap van een complexe realiteit. Krenten dus, klein, maar wel smaakmakers.

Ik ben geboren in een katholieke enclave tussen Tholen en Oud-Vossemeer. Na de oorlog nam mijn vader de boerderij van zijn ouders over. Een deel van de erfenis van zijn broers en zussen zat in de boerderij en moest door hard werken opgebracht worden. De klei was nog zilt van de inundatie aan het eind van de oorlog. Vader en moeder hadden allebei een eigen taak en ook wij als kinderen werden verwacht buiten schooltijd mee te helpen. Het gevoel om als zevenjarige een groot Zeeuws paard te kunnen laten doen wat je wilt is me altijd bij gebleven. Het kunnen beheersen van wat groter en vele malen sterker is dan jezelf was een basale ervaring, het gebeurde trouwens overal om me heen. In een polder is alles wat je ziet mensenwerk; de dijken, de sloten, de bomen en zo goed als alles wat de boer zelf niet zaaide of plantte was onkruid en moest weg. De voren van de ploeg waren recht evenals de aardappelbedden, het graan en de suikerbieten groeiden keurig in de rij. Natuurlijk waren er veel onberekenbare factoren, het weer, ziektes en marktprijzen. Maar je bouwde een fysieke, financiële en mentale weerstand op om die het hoofd te bieden.

Dat ik enkele jaren later (1960) bij het begin van mijn noviciaat, vormingsjaar als broeder, de naam Vincent koos sluit hier, terugkijkend, mooi bij aan. De naam Vincent had te maken met “Vincere”, (overwinnen) en ondanks alles staande blijven, er niet onderdoor gaan sprak mij wel aan. Na de kweekschool kreeg ik een taak in Nijmegen op een basisschool, studeerde Theologie en Missiologie en vertrok in 1972 naar Indonesië, maar niet meer als Vincent. Veel groepsgenoten en meerdere docenten hadden intussen een andere levensweg gekozen, maar ogenschijnlijk toevallige gesprekken met een medebroeder, een vriendin of tijdens de Franciscaanse voettochten, een paar weken liftend naar Assisi en terug via Joegoslavië maakten me duidelijk dat ik niet door eigen kracht staande bleef en ging terug naar de naam die mijn vader me had gegeven Bram/Abraham. Pas later in Indonesië werd me duidelijk dat de naam “Ibn Rahim”, zoon van de Barmhartige betekent.

In Indonesië werd ik getroffen door de opgewektheid van de bedelaars die langs de deur kwamen, de fijngevoelige omgangsvormen van bevolkingsgroepen die op afstand als primitief gezien werden, de wijsheid en spirituele rijkdom van andere culturen. Ik dacht naar een ontwikkelingsland te gaan en iets bij te dragen om het verschil tussen arm en rijk te verminderen. Maar als de bedelaars daar blijer zijn dan de rijken hier, als de wijsheid van oude culturen en hun fijngevoelige omgangsvormen je tot hun leerling maken, wat kun je dan doen? . . . ik leerde batikken in Jogjakarta en werkte een seizoen op een rijstveld in Singkawang (West Kalimantan), dat hielp om resterende gevoelens van westerse superioriteit nog verder te laten slijten.

Serius denkend over een terugkeer naar Nederland werd ik door enkele samenwerkende broederskongregaties gevraagd mee te helpen in hun noviciaatsopleiding en verhuisde naar Malang in Oost Java waar ik samen met twee Indonesische broeders de opleiding verzorgde voor de kandidaten van 3 en later 4 broeder/frater congregaties.

Het samenleven en samenwerken met jonge mensen uit verschillende culturen, Java, Flores, Sumatra, Kalimantan, stimuleerde me om te zoeken naar basale menselijke/ christelijke waarden, en steeds dicht bij ervaringen te blijven. De waarden vond ik bij de woestijnvaders en de grote inspirerende ordetichters, zoals Benedictus, Franciscus, Ignatius en Vincentius. En vormende ervaringen werden o.a. opgedaan gedurende stageperiodes waarin de novicen samenleefden met bedelaars, straatkinderen, voddensrapers en genezen melaatsen. De onderliggende gedachte was: Als je naast deze mensen kunt gaan zitten, met hen hun eten delen dan ben je op de goede weg om een broeder te worden, probeer je dus bewust te worden van de weerstanden die zij in je oproepen. Het was een tijd met veel bijzondere momenten. Luisterend jonge mensen nabij mogen zijn in een besluitvorming waarin het gaat om hun toekomstige ontplooiing en levenswijze, kon soms heel bevrijdend zijn voor mezelf en voor hen.

Dit werk heeft mij de kans gegeven om religieus leven los te weken van Europese voorschriften en gewoonten, en meer zicht te krijgen op een universele binnenkant van deze manier van leven. Daar zit iets wat zo menselijk is dat

het over de grenzen van tijd en cultuur heen reikt, te menselijk is om te verdwijnen. Voor mij heeft het te maken met dat rijk van God, dat ik zie het als een krachtenveld waar liefde, vrede, rechtvaardigheid, schoonheid enz. tastbaar worden. Het beleven van mijn gehoorzaamheid, zuiverheid en armoede houdt mij sensitief voor dat krachtenveld. En soms voelt het alsof ik iets van die vrede, liefde, rechtvaardigheid tastbaar mag maken voor een ander, zoals het ijzervijlsel een magnetisch krachtenveld zichtbaar maakt. Het gebeurt niet door je, maar door je heen.

Persoonlijk ben ik vooral geïnspireerd door Franciscus van Assisi. Een rijke jonge man geboren in 1181, hij heeft veel geld en viert het leven met zijn vrienden, helpt de stad te ommuren met stenen van de gesloopte burcht. Vecht mee tegen het leger van de grote concurrent "Perugia" en de gevluchte adel, maar verliest en komt in de kerken van Perugia terecht. Hij wordt een jaar later vrijgekocht maar is een ander mens geworden, hij is ziek en teleurgesteld. Langzaam herstelt zijn lichaam, en ook zijn ambities komen terug. Als er eer te behalen valt in Apulia gaat hij op weg om zich aan te sluiten bij het Pauselijke leger. Maar in Spoleto voelt hij zich niet goed, en als hij zich afvraagt: "waar ben ik eigenlijk mee bezig?" hoort hij een stem die zegt "Ga naar huis, daar zul je vinden wat je zoekt". Hij gaat naar huis, vervreemdt van zijn vrienden en weet geen raad met zichzelf. In de grotten van de Monte Subasio komt een proces op gang dat hem ontvankelijk maakt voor een grenzeloze, onvoorwaardelijke liefde. Dat God, de aller-allerhoogste uit liefde toenadering zoekt, zijn zoon geboren laat worden als mens, niet in een paleis, zelfs niet in een herberg maar onderweg in een stal. En dan als mens die niets dan goed deed, een vernederende dood wil sterven.

Die afdalende weg van Jezus, die we ook hoorden in de lezing, die weg gaat de richting van Franciscus' leven bepalen. De weg van een almachtige schepper naar een kwetsbaar pas geboren kind in een stal in een buitengewest van het Romeinse Rijk, een schandelijke dood en weerloos aanwezig zijn in brood en wijn. Zo ver gaat God, en Franciscus kan en wil niet anders dan deze verregaande liefde beantwoorden door in dezelfde richting te gaan. Zonder bezit en status, trekt hij bedelend rond, woont bij melaatsen en herstelt eigenhandig tot puin vervallen kerkjes.

Deze weg volgen met de energie van de liefde blijkt een heilzame weg te zijn, brengt je dicht bij jezelf, stelt je in staat om je zelfbeeld, je eigenwaan steeds opnieuw te laten ontmaskeren, laat je ontdekken dat wat je het meest ver afschuwde ook in jezelf te vinden is. Maar voor die onvoorwaardelijke liefde hoef je niets te verbergen, je hoeft niets te bewijzen.

Op deze weg kom je dicht bij elkaar, hoe meer je los kunt laten hoe minder je hoeft te verdedigen, de ander is steeds minder een bedreiging voor je, het maakt je vrij om hen te waarderen en te bewonderen zonder het schrijnende gevoel van minder of zwakker te zijn.

Je komt niet alleen dicht bij jezelf en bij de ander maar het maakt je ook sensitief voor alles wat je te boven gaat, alles wat ik God noem, het maakt je bewust van je verwantschap met de aarde en al wat leeft. In zijn lofzang op de schepselen noemt Franciscus de zon, het vuur en de wind zijn broeders en de maan, het water en de aarde zijn zusters.

Sinds 2006 woon ik weer in Nederland en ik ben steeds meer gaan geloven dat deze weg omlaag een heilzaam alternatief is voor de overheersende oriëntatie om ons heen waarin we, gedreven door de energie van de vrees niet erkend, niet genoeg gewaardeerd te worden, alsmar meer, groter, sneller, hoger, sterker enz. enz. willen worden. Deze ambitieuze oriëntatie zet aan om onszelf te overvragen, om een voortdurende competitie aan te gaan waarin de afstand tussen onszelf en anderen alsmar groter wordt en eenzaamheid veroorzaakt, burn-out en spanningen in relaties, en ons de aarde doet misbruiken.

Gelukkig maar dat er nog steeds mensen zijn die gedreven door de energie van die onvoorwaardelijke liefde rijker kunnen worden door minder te hebben, krachtig worden door hun kwetsbaarheid te erkennen, zelf als persoon tot hun recht komen door hun verwantschap met al wat leeft en is te beleven.

Dank u voor uw aandacht

br. Bram Hommel